

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

O'quv ishlar bo'yicha prorektor
A.A. Elmurodov

2024 yil “ ” avgust

PARRANDALARNING YUQUMSIZ KASALLIKLARI
FANI BO'YICHA

SILLABUS

Bilim sohasi: 800000 – Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va
veterinariya
Ta'lim sohasi: 840000 – Veterinariya
Mutaxassisliklar: 70840110 – Parranda kasalliklari

Samarqand – 2024

Modul / FAN SILLABUSI
Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat
xafsizligi fakulteti
70840110 – Parrandalarning yuqumsiz
kasalliklari mutaxassislgi

Fan nomi:	Parrandalarning yuqumsiz kasalliklari
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	PYK1108
Yil:	1
Semestr:	1-2
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	240
Ma'ruza	50
Amaliy mashg'ulotlar	70
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	120
Kredit miqdori:	8
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Magistrlarga Parrandalarning yuqumsiz kasalliklari" fanining o'qitishdan maqsad – talabalarda parrandalarning nafas, ovqat hazm qilish, modda almashinuvi buzilishlari va ko'payish organlari kasalliklarining kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanizmi, simptom va sindromlari, tashxis qo'yishda informativ ma'lumot beruvchi gemotologik testlarning ahamiyati hamda davolash va oldini olishning ilmiy asoslangan zamonaviy usullari bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	Hayvonlar biokimyosi
2.	Hayvonlarni oziqlantirish
3.	Hayvonlar anatomiyasi
4.	Hayvonlar fiziologiyasi
5.	Hayvonlar patofiziologiyasi
6.	Ichki yuqumsiz kasalliklar
7.	Klinik diagnostika va rentgenologiya

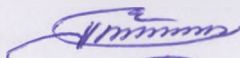
Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	S.B.Eshburiyev – SamDVMCHBU “Parranda, baliq, asalari va mo'ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrasida dotsenti, veterinariya fanlari doktori
E-mail:	eshburiyev81@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti “Parranda, baliq, asalari va mo'ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrasida
Taqrizchilar:	1. O.O'.Qo'ldoshev – Veterinariya ilmiy tadqiqot instituti, laboratoriya mudiri, v.f.d. 2. Nurullayev A.A.- Samarqand viloyati veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish boshqarmasi boshlig'i, b.f.n.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2024 yil 29-avgustdagi 1-sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus “Parranda, baliq, asalari va mo'ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrasining 2024 yil ___ avgustdagi ___ sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

R. Ro'ziqulov

Magistratura bo'limi boshlig'i

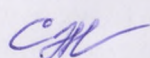
K.O'roqov

Kafedra mudiri

Z.B. Mamatova

Tuzuvchilar

S.B. Eshburiyev

8.	Epizootologiya
9.	Parazitologiya

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	- parrandalarning nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi, oziqalardan zaharlanishlari hamda ko'payish organlari kasalliklarining tarqalishi, iqtisodiy zarari, asosiy sabablari, rivojlanishi, simptom va sindromlari hamda ertachi tashxisi;
TN2	parrandalarni nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari hamda zaharlanish kasalliklariga tekshirishda klinik, gematologik va boshqa laborator tekshirishlar o'tkazish va ularning natijalarini tahlil qilishni, parrandalarning nafas, ovqat hazm qilish, modda almashinuvi buzilishi ko'payish organlari kasalliklarini hamda oziqalardan zaharlanishlarini aniqlash, davolash hamda ularning oldini olish chora-tadbirlarini;
TN3	Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy uslublardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarining nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, parrandalarning nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi hamda modda almashinuvi buzilishi ko'payish organlari kasalliklarini ilmiy asoslari haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN4	to'liq klinik hamda zamonaviy laborator tekshirishlar o'tkazish orqali parrandalarning nafas, ovqat hazm qilish, zaharlanishlar va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari kasalliklariga to'g'ri tashxis qo'yish, kasal parrandalardan qon olish, patologik materiallar va qonni laborator tekshirishlardan o'tkazish nazariy va ilmiy asoslarni bilishni kerak;
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	Parrandalarni nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari hamda zaharlanish kasalliklariga tekshirishda klinik, gematologik va boshqa laborator tekshirishlar o'tkazish va ularning natijalarini tahlil qilishni;
TN6	Parrandalardan qon olish, patologik materiallar va qonni laborator tekshirishlardan o'tkazish hamda parrandalarning nafas, ovqat hazm qilish, turli zaharlanishlar va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari kasalliklarini davolashda turli dori vositalarini qo'llay olish qo'llay olish;
TN7	Parrandalarning nafas, ovqat hazm qilish, zaharlanishlar va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari kasalliklariga to'g'ri tashxis qo'yish, kasal parrandalardan qon olishni bajara olish;

TN8	Parrandalarning yuqumsiz kasalliklarni hamda saqlash sharoitlarini aniqlash. davolash hamda oldini olishning zamonaviy usullarini qo'llashni bajara oladi.
-----	--

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Parrandalarni yoshiga qarab saqlash va oziqlantirish sharoitlari.
M2	Parrandalarning nafas tizimi kasalliklarini davolash va oldini olish usullari.
M3	Aerosakkulit, teri osti emfizemasi.
M4	Stomatitni davolash va oldini olish usullari.
M5	Ingluvitni davolash va oldini olish usullari.
M6	Jig'ildonning va oshqozon tiqilishini davolash va oldini olish usullari.
M7	Kutikulit va ichaklar invaginasiyasini davolash va oldini olish usullari.
M8	Dispepsiyani davolash va oldini olish usullari.
M9	Gastroenteritni davolash va oldini olish usullari.
M10	Kloasitni davolash va oldini olish usullari.
M11	Sariqlik peritoniti, ovarit, salpingoperitonitni davolash va oldini olish usullari.
M12	Jigar sirrozi, gepatit, yog'li gepatoz va amiloidozli gepatit.
M13	Parrandalarda modda almashinuvi buzilishlarining diagnostikasi, davolash va oldini olish usullari. Retinol yetishmovchiligi.
M14	D gipovitaminozning diagnostikasi, davolash va oldini olish usullari.
M15	Tokoferol yetishmovchiligining diagnostikasi, davolash va oldini olish usullari.
M16	Parrandalarda B ₁ gipovitaminozining diagnostikasi, davolash va oldini olishning ilmiy asoslari.
M17	Parrandalarda B ₂ gipovitaminozining diagnostikasi, davolash va oldini olishning ilmiy asoslari.
M18	Parrandalarda B ₄ va B ₅ gipovitaminolarning diagnostikasi, davolash va oldini olishning ilmiy asoslari.
M19	B ₆ va B ₁₂ gipovitaminolarning diagnostikasi, davolash va oldini olishning ilmiy asoslari.
M20	Parrandalarda mineral modda almashinuvi buzilishlari diagnostikasi, davolash va oldini olishning ilmiy asoslari.
M21	Urutli diatez (podagra)ni davolash va oldini olishning ilmiy asoslari.
M22	Pat tushishi (alopesiya)ni davolash va oldini olish usullari.
M23	Peroz (toyuvchi bo'g'in), pododermatitni davolash va oldini olish usullari.
M24	Kannibalizm (cho'qishish)ni davolash va oldini olish usullari.
M25	Parrandalarning zaxarlanishlari.

aniq tasavvurga ega bo'lsa:

- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa;
- **b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirisida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- **v) 3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- **g) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baxo bilan baholanishi mumkin:**
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

	chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
6.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.
7.	Norboyev Q.N., Bakirov B.B., Eshburiyev B.M. Hayvonlarning ichki yuqumsiz kasalliklari. Darslik. Samarqand, N-Doba, 2007 yil.
8.	Bakirov B.B., Ro'ziqulov N.B. Yosh hayvonlar va parrandalarning yuqumsiz kasalliklari. O'quv uslubiy qo'llanma. N-Doba, Samarqand, 2018 yil.
9.	Болезни рыб, птиц, пчел, пушных зверей, экзотических, зоопарковых и диких животных: метод. указания по выполнению лабораторных работ для специальности 36.05.01 Ветеринария. Сост.: Л.М. Кашковская ФГБОУ ВО «Саратовский ГАУ». – Саратов, 2015 год.
10.	Атлас болезней птец. Бессарабов Б.Ф., Н.К.Сушкова, С.Ю.Садчиков. М.: 2015 год.
11.	David E. Swayne, John R. Glisson, Larry R. McDougald, Lisa K. Nolan, David L. Suarez, Venugopal L. Nair, Diseases of Poultry, Wiley-Blackwell; 13 edition, USA, 2013 year.
12.	Бессарабов Б.Ф. Болезни сельскохозяйственной птицы. М., 2-е изд., Учебное пособие. Издательство. Лань, 2004 год. Бессарабов Б.Ф., И.И.Мельникова, Н.К.Сушкова, С.Ю.Садчиков. Болезни птиц. Учебное пособие. Издательство. Лань, 2007 год.
Axborot manbaalari	
1.	www.gov.uz -O'zbekiston Respublikasi hukumat portal.
2.	www.lex.uz -O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari Ma'lumotlari milliy bazasi
3.	www.Ziyonet.uz .
4.	www.veterinariya.medsinasi.uz
5.	www.sea@mail.net21.ru
6.	www.veterinary@actavis.ru

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritishga olish;
- fanning mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida

Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)	
A1	Parrandalar organizmining anatomo-fiziologik xususiyatlari.
A2	Parrandalarni fiksatsiya qilish usullari va ularning ahamiyati.
A3	Parrandalarni klinik tekshirish usullari va ularning o'ziga xosligi.
A4	Laringotraxeitning tashxisi, davolash va oldini olish usullari
A5	Ingluvitning tashxisi, davolash va oldini olish usullari
A6	Jig'ildonning tiqilishining tashxisi, davolash va oldini olish usullari.
A7	Kutikulitning tashxisi, davolash va oldini olish usullarini takomillashtirish
A8	Gastroenteritning tashxisi, davolash va oldini olish usullari.
A9	Kloasitning tashxisi, davolash va oldini olish tadbirlari rejasini tuzish.
A10	Sariqlik peritonitining tashxisi, davolash va oldini olish usullari.
A11	Urutli diatez (podagra)ning diagnostikasi, davolash va oldini olish usullari.
A12	Pat tushishi (alopesiya)ning diagnostikasi, davolash va oldini olish usullari.
A13	Pat tushishi (alopesiya)ning diagnostikasi, davolash va oldini olish usullari.
A14	Organik birikmalardan zaharlanishlarning diagnostikasi, davolash va oldini olish usullari.
A15	Anorganik birikmalardan zaharlanishlarning diagnostikasi, davolash va oldini olish usullari
A16	Mog'orlagan oziqalardan zaharlanishlarini aniqlash, davolash va oldini olish usullari.
A17	Parrandalarda salpingit va ovaritni aniqlash, davolash va oldini olish.
A18	Parrandalarda tuxum hosil bo'lishining anomaliyalari. Tuxum pustlog'i shakllanishidagi kamchiliklar.
A19	Parrandalardan qon namunalarini olish, saqlash va uni tekshirishga tayyorlash usullari.
A20	Parrandalardan olingan qon namunalarida morfologik tekshirish usullari.
A21	Parrandalardan olingan qon namunalarida biokimyoviy tekshirish usullari.
A22	Parrandalarda A vitamin yetishmovchiligini aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish.
A23	Parrandalarda D gipovitaminozni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish.
A24	Parrandalarda E gipovitaminozni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish.
A25	Parrandalarda B ₁ gipovitaminozni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish.

A26	Parrandalarda B ₂ gipovitaminozni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish.	
A27	Parrandalarda B ₄ gipovitaminozni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish.	
A28	Parrandalarda B ₅ gipovitaminozni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish	
A29	Parrandalarda B ₆ gipovitaminozni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish.	
A30	Parrandalarda B ₁₂ gipovitaminozni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini	
A31	Parrandalarda raxitni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish.	
A32	Parrandalarda ammiakli shapko'rlik (keratokonyunktivit) kelib chiqish sabablari, oldini olish usullari	
A33	Parrandalarda mineral modda almashinuvi buzilishini aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish.	
A34	Parrandalardan qon namunalarini olish, saqlash va uni tekshirishga tayyorlash usullari	
A35	Parrandalarda kannibalizm	
Mustaqil ta'lim (MT)		
1.	Parrandalar postnatal taraqqiyotidagi bosqich va davrlar	4
2.	Parrandalarni klinik tekshirish usullari va ularning o'ziga xosligi	4
3.	Parrandalarni saqlash va oziqlantirishning innovatsion texnologiyalari	6
4.	Parrandalarda yurak-qon tomir tizimining o'ziga xos xususiyatlari	4
5.	Parrandalarda nafas tizimining o'ziga xos xususiyatlari	6
6.	Parrandalarda hazm tizimining o'ziga xos xususiyatlari	4
7.	Parrandalarda nafas tizimi yuqumsiz kasalliklarining tashxisi, davolash va oldini olishning ilmiy asoslari	4
8.	Parrandalarda modda almashinuvdagi o'ziga xoslik	6
9.	Parrandalardan olingan qon va oshqozon suyuqligi namunalarini laborator tekshirishning diagnostik ahamiyati	4
10.	Parrandalarda tuxum hosil bo'lishining buzilishlari	6
11.	Veterinariya terapiyasining asosiy tamoyillari	4
12.	Parrandalarning yuqumsiz kasalliklarini davolash va oldini olishda davolash usullari va vositalarini to'g'ri tanlashning ahamiyati	4
13.	Parrandalarning yuqumsiz kasalliklarini davolash va oldini olishda antibiotikoterapiyaning ahamiyati	6

14.	Parrandalarda nafas tizimi kasalliklarini davolash va oldini olish bo'yicha ilm-fan yangiliklari	4
15.	Parrandalarda ovqat hazm qilish tizimi kasalliklarini davolash va oldini olish bo'yicha ilm-fan yangiliklari	6
16.	Parrandalarda modda almashinuvi buzilishi kasalliklarini davolash va oldini olish	4
17.	Parrandalarda gipovitaminolarni davolash va oldini olish	4
18.	B guruhi gipovitaminolarning laborator tashxisi va natijalarning ilmiy tahlili	4
19.	Parrandalarda raxitni aniqlash, klinikasi, etiologiyasi va oldini olish	6
20.	Parrandalarda tuxum hosil bo'lishining buzilishi kasalliklari, anomalialar	4
21.	Parrandalarda nafas tizimi kasalliklarini davolash va oldini olish usullari	6
22.	Parrandalarda zaharlanish kasalliklarini davolash va oldini olish usullari	4
23.	Parrandalarda stresslarning kelib chiqish sabablari, oldini olish usullari	4
24.	Parrandalar postnatal taraqqiyotidagi bosqich va davrlar	6
25.	Parrandalarni klinik tekshirish usullari va ularning o'ziga xosligi	4
26.	Parrandalarni saqlash va oziqlantirishning innovatsion texnologiyalari	4
27.	Parrandalarda yurak-qon tomir tizimining o'ziga xos xususiyatlari	2
Jami		120

Asosiy adabiyotlar	
1.	Бессарабов Б.Ф. Незаразные болезни птиц. Учебник. – М.: Колос. 2007 год .
2.	Бакулин В.А. Болезни птиц. Учебник. Санкт Петербург. 2006 год.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Birlashgan millatlar tashkiloti bosh assambleyasi 75-sessiyasida so'zlagan nutqini o'rganish va keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib qilish. O'quv qullanma. Toshkent, "Ma'naviyat" NMIU, 2021. – 280 b.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 52 b.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 36 b.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 416 b.
5.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish